

UDK 636.2.034

QORA-OLA VA GOLISHTIN ZOTLI SIGIRLARNING LAKTATSIYA DAVRIDA OZIQLANTIRISH USULLARINI O`RGANISH

*Ilmiy rahbar Amonov Rasul Chorshambi o'g'li,
Bakalavr Ja'abaev Timur Baxadir uli
Bakalavr Turjanov Mamit Ongarbay uli
Bakalavr Djalg'asbaeva Munisa Karjawbayevna
Samarqand davlat veterinariya meditsinasi,
chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali*

Annotatsiya. Bu maqolada tajriba guruhidagi qora-ola va golishtin zotli sigirlarning laktatsiya davridagi oziqlantirish va asrash sharoitining ularning maqsuldorligiga qanday tasir qilishi o'rganilgan.

Kalit so'zlar: Ratsion, ozuqalar tarkibidagi tuyimlili, xom kletchatka, almashinuvchi energiya, MDJ, hayvonlarni oziqlantirishda, ozuqa turi, oziq miqdori, dag'al va kuchli ozuqalar.

Kirish. Qora-ola zotli sigirlar nihoyatda yuqori (4000-6000 kg sut, yog'liligi 3,6-4,0 %) mahsuldorligi bilan ajralib turadi. O'zbekiston va MDH davlatlari sharoitida bu zotli sigirlar rekord (12-16 ming kg) darajadagi sut mahsuldorlik ko'rsatkichlari bilan mashhur. Zotning buzoqlarini o'stirish jadal ravishda tashkil etilganda kunlik yuqori semirishga ega bo'lishadi. 12 oyligida tug'ilgandagi vazniga nisbatan 8,6-8,8 barobar, 18 oyligida esa 12 barobar oshadi. Qora-ola zot mollarining go'sht mahsuloti ham yaxshi bo'ladi. Jadal ravishda o'stirilganda buqachalarning kunlik semirishi 1000 g dan oshadi. Yetuk yoshdagi sigirlarning tirik vazni o'rtacha 500-550 kg, nasldor buqalarining vazni 1000-1200 kg ni tashkil qiladi (U.N.Nosirov va boshqalar, 2002).

Tatqiqot maqsadi. Ma'lumki sigirlarning mahsuldorlik shu jumladan sut mahsuldorlik ko'rsatkichlariga ta'sir etadigan omillar juda ko'p, ular asosan irsiy va noirsiy omillar guruhiga bo'linadi. Noirsiy va paratipik omillarga asosan ozuqa omili kiradi. Olimlarning fikricha hayvonlarning mahsuldorligiga ta'sir etadigan omillarni: oziqlanish, irsiy va texnologik omillarga bo'lish mumkin. Agarda oziqlanish omili 59-60 foiz bo'lib, birinchi o'rinda bo'lsa, naslchilik yoki irsiy omil 22 foizni va texnologik omil 19 foizni tashkil qiladi.

Shunga e'tibor qaratish lozimki, tajribadagi hayvonlarni oziqlantirishda nafaqat uning miqdori, balki ozuqa turi, uni saqlash, iyydirishga tayyorlash texnologiyasi va

oziqaning kimyoviy tarkibi va eng asosiysi oziqaning to'yimlilikiga qarash muhim hisoblanadi. Ma'lumki barcha turdagi hayvonlarda shu jumladan sigirlarga yashil va shirali, dag'al va kuchli ozuqalar beriladi.

Oxirgi yillarda ilg'or xo'jaliklarda hayvonlarni oziqlantirish uchun bir tipli oziqlantirish qo'llaniladi, unda hamma ozuqalar aralashtirilib ko'pgina ko'rsatkichlar bo'yicha me'yorlashtiriladi.

Tatqiqot manbai va usullari. Bizning tajriba o'tkazgan obekt Samarqand viloyatidagi "Siyob-Shavkat-Orzu" fermer xo'jalikda tajriba o'tqazildi. Fermer xo'jaligi ilg'or xo'jalik bo'lib ozuqa bazasi mustahkam va bir xil oziqlantirish tipi tashkil qilingan. Bizning tatqiqotimizda I guruh qora-ola zoti II guruhda golishtin zotli sigirlarning laktatsiya davrida sarflangan ozuqasi ustida bo'lib yil davomida ratsionga kiritilgan ozuqalar taxlil qilindi.

Tatqiqotning natijalari. Shuni ta'kidlash lozimki, yilning fasllari va sigirlarning sut mahsuldorligi bo'yicha ratsion tarkibi va uning to'yimliliigi o'zgarib turgan. Biz barcha tuzilgan va uning asosida tajriba guruhidagi sigirlarga tarqatilgan ozuqalarni umumlashtirib tajriba davomida jami ozuqa miqdorini va uning to'yimliliigi to'g'risidagi ma'lumotlarni quyidagi jadvalda keltirdik.

1-jadval

**Tajriba guruhidagi sigirlarga laktatsiya davomida sarflangan jami ozuqa
(o'rtacha bir boshga)**

	I		II	
Makkajo'xori silosi	705	4	500	0
B	6	6	20	32,0
			30	57,2
Bug'doy kepagi				
			8	7
Makkajo'xori yormasi			00	931,0
t		31,5		4
	4		4837,4	
H				
	01,9		55770,5	

	5			
yogʻ, kg	8		6	
	2		6	
	9		8	
			8	

Xulosa

Xulosa qilib chuni ayta olamiz 1-jadval ma'lumotlarini tahlil qilib, shunday xulosaga keldik, tajriba guruhidagi sigirlarni tajriba davomida oziqlantirish sharoiti bir xil bo'lmagan. I guruhga mansub bo'lgan sigirlarning jami iste'mol qilgan oziqasining to'yimliliigi 5131,5 kg ozuqa birligiga teng bo'lgan. Bu esa o'z tengqurlari II tajriba guruhidagi sigirlar iste'mol qilgan ozuqadan 183,4 kg ozuqa birligi yoki 3,6 foiz ko'p demakdir. Demak, I guruhga mansub sigirlar, o'z tengqurlaridan biroz ko'p ozuqa iste'mol qilishgan, tajribadagi hayvonlarning kelib chiqishi va zoti turlicha bo'sada oziqlanish miqdori bir biri o'rtasida farq katta bo'lmagan.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Nosirov U.N. Qoramolchilik. Toshkent. 2001. 383 b.
2. Nosirov U.N., Shakirov Q. O'zbekiston sharoitida golshtin va flegfix simmental zotlarining iqlimga moslashish, nasldorlik va mahsuldorlik sifatlarini takomillashtirish. Avtoref. diss. s.-x. nauk. Tashkent. 2015. 34 s.
3. Нарбаева М.К. Продуктивность голштинских черно-пестрых пород и их помесей с условиях южной зоны Узбекистана. Автореферат дисс.канд. с-х.наук. Ташкент.2011. 21 с.
4. Некрасова Л.А. молочная продуктивность черно-пестрых коров разных экстерьерно-конституциональных типов. Ж. «Зоотехния», №12, 2006, с. 3-5.
5. Nosirov U.N., Nosirov G.U., Nosirov T.U. Chorvachilikda klassik va zamonaviy seleksiya usullari. Toshkent. 2008. 472 b.
6. Пинчук И. Молочная продуктивность коров разных внутрипородных типов. Ж. «Молочное и мясное скотоводство», №1, 1998, с. 20-22.
7. Попов Н.А., Гриненко А.А., Алексеева И.Н. Особенности экстерьера коров нового типа черно-пестрого скота непеченский. Ж. «Зоотехния», №6, 2006, с. 9-11.
8. Прахов Л.П., Коваль Л.Л., Воробьева Н.В. Экстерьерные особенности высокопродуктивных коров. Ж. «Зоотехния», №7, 2010, с. 12-14.